

પ્રવચન નં. ૭૯ ગાથા - ૧૭-૧૮

તા. ૬-૯-૭૮ બુધવાર, ભાદરવા સુદ-૪ સં. ૨૫૦૪ ઉત્તમ ક્ષમા ધર્મ

આ દસલક્ષણી પર્વ:- ઉસકા પહેલા દિન હૈ ને ઉત્તમ ક્ષમા, એ ઉત્તમ ક્ષમા આદિ દસ બોલ હૈ એ ચારિત્રકા ભેદ હૈ. ચારિત્ર ખાસ મોક્ષકા કારણ હૈ. એથી ચારિત્રમાં દસ પ્રકારના ધર્મ આત્માનો અનુભવ શુદ્ધ ચૈતન્યની દૈષ્ટિ અને અનુભવ હુઆ હો ઓર ઉસમેં પછી ચારિત્ર લીનતા હુઈ હો, ઉસકો આ દસ પ્રકારકા ધર્મ હોતા હૈ એ દસ પ્રકારકા ધર્મમેં ઇસસે સુખ હોતા હૈ, આનંદ હોતા હૈ. આહાહાહા ! દસ પ્રકારકા ધર્મ ઇસકો કહીએ કે જિસમેં અતીન્દ્રિય આનંદ આતા હો. આહાહાહાહા ! ઓર ઇસમેં અતીન્દ્રિય આનંદ હૈ ઇસસે અતીન્દ્રિય આનંદ હૈ એ અતીન્દ્રિય આનંદ સુખસ્વરૂપી હૈ. દસ પ્રકારકા ધર્મ આવી વાત છે ભાઈ. આહાહા !

એસે આમ ઉત્તમ ક્ષમા, ઉત્તમ ક્ષમા કહા ને તો સમકિત સહિતની, સમકિત વિના જે કંઈ હૈ એ કાંઈ ક્ષમા નહિં એ તો કષાય હૈ રુંધાયેલો હોય. આહાહા ! માથે આવ્યું છે ભાઈ ૩૯૩ શ્લોક ૩૯૩ ઉપર.

મુનિ ધર્મ ક્ષમાઆદિ ભાવોંસે દસ પ્રકારકા હૈ સુખકે સાથ, સુખ ઇસસે હોતા હૈ. આહાહા ! અરે આ ચારિત્ર-ધર્મ, જિસસે અતીન્દ્રિય આનંદ આતા હો. આહાહા... ઉસકા નામ દસ પ્રકારકા મુનિકા ધર્મ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે બાપા આકરી બહુ. આહા ! છે ઇસમેં ? સુખકે સાથ સુખ ઇસસે હોતા હૈ. ઓર સુખ ઇસમેં હૈ અથવા સુખસે સાર હૈ એ દસ પ્રકારકા ધર્મ સુખનો સાર, આનંદનો સાર ઉસમેં હૈ. આહાહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદનું વેદન વિશેષ હો ઉસકા નામ યહાં દસ પ્રકારકા ધર્મ હૈ. આહાહા ! આવી વ્યાખ્યા હવે, આવી ૩૯૩ માં છે પહેલાં, પિછે ૩૯૪, એ દસેયમાં હો દસેય પ્રકારનો ધર્મ, આહાહાહા... આ દસલક્ષણી પર્વ એ દસ પ્રકારકા ધર્મ એ ચારિત્રકા ભેદ હૈ, સમ્યગ્દર્શન સહિત અનુભવ અને ચારિત્ર હુઆ હો ઉસમેં વિશેષ આનંદ આતા હૈ ઉસકો અહીંયા દસ પ્રકારકા ધર્મ કહેનેમેં આતા હૈ. આહા ! આવી વાત. સમ્યગ્દર્શનમેં સ્વરૂપકી દૈષ્ટિ હોનેંસે આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ પણ થોડા હૈ. આહાહા... ઓર ચારિત્રમેં પ્રચુર આનંદ હૈ, ઓર ઉસમેં ક્ષમા આદિ હો. આહાહા... એ ક્ષમામેં તો મહા આનંદ-આનંદ આતા હૈ, કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાત છે. એ દસમાં પહેલો ઉત્તમ (ક્ષમા) હૈ. (શ્રોતા:- વીતરાગભાવ એ જ ધર્મ છે) એ વીતરાગ ભાવ એ જ આ વીતરાગકા દસ પ્રકારકા ધર્મ હૈ. એ તો એના ભેદ બતાયા, બાકી વીતરાગભાવ એ ધર્મ ને એ ચારિત્રને એ દસ પ્રકારકા ધર્મ, વીતરાગભાવ. આહાહાહા... આવી વાત છે. એ દસ પ્રકારકા ધર્મ વીતરાગ ભાવ હૈ. આહાહા ! ઘણો જ રાગનો અભાવ કંઈક કરે, અતીન્દ્રિય આનંદના ઉગ્ર અનુભવમેં આનંદ આતા હૈ ઉસકો યહાં દસ પ્રકારકા ધર્મ કહેનેમેં આતા હૈ. આ તો ક્ષમા કરીને ઢીંકણુ કર્યું એસી બાત નહીં. આ તો ઉત્તમ ક્ષમા ને ઉત્તમ માર્દવ, અંતરમેં આત્મા આનંદ પ્રભુ ઉસકા અંતર અનુભવમેં અતીન્દ્રિય સ્વાદકા આના ઉસકા નામ તો સમ્યગ્દર્શન હૈ. આહાહાહાહા ! ઓર ચારિત્ર વિશેષ આનંદકા આના નામ ચારિત્ર હૈ અને ઉસમેં દસ પ્રકારકા ધર્મ, આહાહા એ

સુખના સ્વાદમાં વૃદ્ધિ હો, આહાહાહા... ઉસકા નામ, વાત એવી છે ૩૮૩ માં પહેલાં ક્રિયા થા પીછે ૩૮૪

(દસલક્ષણ ધર્મના શ્લોક પૂ. ગુરુદેવશ્રીએ “સ્વામી કાર્તિકેયઅનુપ્રેક્ષા ” માંથી લીધા છે.)

કોહેણ જો ણ તપ્પદિ સુરણરતિરિણ્હિં કીરમાણે વિ ।

ઉવસગ્ગે વિ રઉદ્દે તસ્સ ખમા ણિમ્મલા હોદિ ॥૩૧૪॥

જે કોઈ સંત-મુનિ, મનુષ્ય તિર્યંચ અચેતનઆદિ ઉપસર્ગમાં હોતે છત્તે પણ તપ્તાયમાન નહિં હો, ક્રોધસે તપ્તાયમાન ન હો, પણ આનંદસે ઉગ્ર આનંદકા સ્વાદમાં આ જાય. આહાહાહા ! ઉસકો યહાં ઉત્તમ ક્ષમા દસ લક્ષણી પર્વમાં પ્રથમ ધર્મ કહેનેમાં આયા હૈ. આહાહાહા ! સમજમાં આયા ? શ્રાવકકો ભી દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર તીનોં, પંચમ ગુણસ્થાનમાં પણ તીન હોતા હૈ, નિયમસારમાં આતે હૈ ને ? ભક્તિ, દર્શન-સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી ભક્તિ કરે શ્રાવક, ભક્તિ પરિણામ એ પરિણામન કરતે હૈ. આહાહાહા... હૈ ઈસકે ભી આ દસ પ્રકારકા ધર્મમાં અંશ હૈ, મુનિકો વિશેષ હૈ આને અંશ હૈ પણ એ અંશમાં આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ વિશેષ સુખસાર. આહાહાહા ! જે શીસમકી લકડી હોતી હૈ ને શીસમ - શીસમ ઉસકો સાર હોય, અંદર ચીકણો કઠણ (સાર) એમ આ સુખસાર. આહાહાહા ! ઉત્તમ ક્ષમામાં અતીન્દ્રિય આનંદકા સાર આતા હૈ. આહાહાહા ! ઉસકા નામ ઉત્તમ ધર્મ કહેતે હૈ. નહિં પતા ? ઉસ મુનિકે નિર્મળ ક્ષમા હોતી હૈ પછી દૈષ્ટાંત આપ્યા છે. અમુકમાં મુનિ એસે એસે મુનિ હો ગયા ને શાંત શાંત... ઘાણીમાં પિલા, આહાહા ! આ પાંડવોને લોહાના દાગીનામાં ઝેવરમાં, આહાહાહા ! અતીન્દ્રિય આનંદકી બાઢ આતી થી કહેતે હૈ. આહાહા ! એ ઉપસર્ગમાં પરિષદ સહનમાં, સહન ઈસકો કહેનેમાં આતા હૈ કે જ્ઞાતા-દૈષ્ટા રહેકર આનંદકા વિશેષપણા પ્રગટ હો, ઉસકા નામ પરિષદ સહન ક્રિયા કહેનેમાં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! આવી ચીજ છે ભાઈ ! વીતરાગના મારગની કોઈ લાઈન આપી ફેર છે. એ વસ્તુનું સ્વરૂપ જ એવું એસા હૈ. એ આ કલું દેખો ઉત્તમ ક્ષમા.

હવે ચાલતો અધિકાર. (ગાથા ૧૭-૧૮) યહાં સુધી આયા હૈ, સાધ્ય જો નિષ્કર્મ દશા, મોક્ષની દશા એ સાધ્ય હૈ, એ અભેદ શુદ્ધ સ્વરૂપ ઉસકી સિદ્ધિકી ઉસી પ્રકાર ઉપપત્તિ હૈ. આહા ! અપના ભગવાનકા દર્શન કરના પ્રતીત કરના જ્ઞાન કરના ને રમણતા એ નિષ્કર્મ અવસ્થા મોક્ષની પ્રાપ્તિકા ઉપાય હૈ. આહાહા... અન્યથા અનુપપત્તિ હૈ. આ અનેકાંત હૈ ઓલા અનેકાંત એમ કહેતે હૈ ને કે નિશ્ચયસે ભી હો અને વ્યવહારસે ભી હો એ અનેકાંત, (એસા નહીં). આહાહાહા... ત્યાં તો ભગવાન આત્મા, આહાહા... અપના નિશ્ચય દર્શન જ્ઞાન ને ચારિત્ર ઉસકે નિષ્કર્મ અવસ્થા ઉસસે સાધ્ય હોતા હૈ, અન્યથા નહીં, ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. વ્યવહારસે કે રાગસે કે નિમિત્તસે નહીં ઉસકા નામ અનેકાંત, સ્વસે હો ને પરસે નહીં ઉસકા નામ અનેકાંત હૈ. અત્યારે અનેકાંત એસા ફુદડીવાદ કર દેતે હૈ. આહાહા ! નિશ્ચયસે ભી હો, વ્યવહારસે ભી હો, ઉપાદાનસે હો, નિમિત્તસે ભી હો, એ તો ફુદડીવાદ હૈ, એકાંત મિથ્યા હૈ, ઝીણી વાતું બહુ બાપા, મારગ આ.

હૈ ? ઈસી પ્રકાર ઉપપત્તિ હૈ, અન્યથા અનુપપત્તિ હૈ, દૂસરી રીતે મુક્તિની અવસ્થાની ઉપપત્તિ હોતી નહીં. આહાહાહા ! અપના ભગવાન આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદની દૈષ્ટિ જ્ઞાન ને

રમણતા કરતે હૈ, એ એક નિષ્કર્મ અવસ્થા(મોક્ષ) પ્રાપ્તિકા ઉપાય હૈ, આહાહા... દૂસરા કોઈ ઉપાય હૈ નહીં. બે મોક્ષકા માર્ગ કહેતે હૈ એ તો કથનકી શૈલી હૈ, મોક્ષમાર્ગ તો આ એક હી હૈ. આહાહાહા ! આ તો જેને ભાઈ ભવના થાક લાગ્યા હોય, ભવની બીક ક્યાં જઈશું, ક્યાંય ? આહાહા ! એક શરીરમાં પીડા આવે તો સહન ન થાય. આહાહાહા !

એને શરીરમાં રહીને પ્રભુ તેરા કામ કરના હૈ અંદર. મૈ તો આનંદકંદ પ્રભુ, શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, ઉસકી પ્રતીતિમૈ આનંદ આના, ઉસકા જ્ઞાન કરનેમૈ આનંદ આના, ઉસકી સ્થિરતા કરનેમૈ આનંદ આના, આહાહાહાહા... આવો મારગ છે તે અન્યથા નહીં, છે ને ? ઈસી પ્રકારસે સાધ્યકી સિદ્ધિ હોતી હૈ. અન્ય પ્રકારસે નહીં. હૈ ? આહાહા ! (શ્રોતાને) એ બારણા પાસેથી ખસી જાવ આમ કંઈ, એ છેક પાછળથી આવે છે ને તે મોઢા આગળ બેસે છે. ખસી જાવ કે બહાર, પાછળથી આવે અને મોઢા આગળ બેસવું કાંઈ, આહાહા !

હવે, એ વાતને વિશેષ સમજાતે હૈ, છે ને ? જબ આત્માકો અનુભવમૈ આને પર, ક્યા ? અનેક પર્યાયમૈ રાગ અને દ્વેષ ને વિકલ્પો, આહાહાહા... એ અપને આત્માકો અનુભવ (મૈ) આને પર અનેક પર્યાયરૂપ ભેદભાવ, અનુભવ નામે આનંદકા અનુભવની આ બાત નહીં હૈ, રાગ ને પુણ્ય ને પાપ એ અનેક પ્રકારના જે વેદનમૈ આતા હૈ અનુભવમૈ, અનેક પર્યાયરૂપ ભેદભાવોંકે સાથ મિશ્રિતપણા હોને પર ભી, આહાહાહા... ભગવાન આત્મા અતીન્દ્રિય આનંદની સાથમૈ, એ પુણ્ય ને પાપના અસંખ્ય પ્રકાર ને ઈસકી સાથ મિશ્રિતપણા હો ગયા અનાદિસે, માન્યા હૈ. આહાહાહા ! મિશ્રિતપણા હૈ, હોનેપર ભી, સર્વ પ્રકારસે ભેદજ્ઞાનમૈ પ્રવીણ આહાહા... અંતરમૈ રાગસે ભિન્ન કરનેકા પ્રવીણ, રાગ એ બંધકા લક્ષણ હૈ, ભગવાનકા લક્ષણ જ્ઞાન હૈ. એ જ્ઞાનસે રાગકો ભિન્ન કરકે આહાહાહા... આવી વાત. પર્યાયમાં પુણ્ય ને પાપના અનેક વિકાર, અનુભવમૈ આને પર ભી, મિશ્રિતપણા હોને પર ભી, વસ્તુ તો વસ્તુ તરીકે હૈ, રાગનું મિશ્રિતપણું માન્યું છે, માન્યા હૈ. (હુઆ નહીં) સમજમૈ આયા ? આહાહાહા !

ઐસે રાગ અને આત્માકી એક મિશ્રિત દશા, ઐસા હોનેપર ભી, આહાહાહા... સર્વપ્રકારસે ભેદજ્ઞાન, દેખો ! સર્વપ્રકારસે, એક અંશ રાગકા ભી અપનેમૈ નહીં ઐસે સર્વપ્રકારસે ભેદજ્ઞાન, આહાહા... અંતરમૈ ઝૂકનેસે રાગસે ભિન્ન હો જાતા હૈ. આરે આવી વાતું હવે. ભેદજ્ઞાનમૈ પ્રવીણતાસે, સર્વ પ્રકારસે, અંશ ભી રાગ ઉસકા (અપના) નહીં. આહાહાહા ! જો યહ અનુભૂતિ હૈ સો હિ મૈ હું, એ જાનનેકા અનુભવ હોતા હૈ. એ મૈ હું. રાગ એ મૈ નહીં, યાહે તો દેવગુરુ શાસ્ત્રની ભક્તિકા રાગ હો, ગુણ ગુણીકા ભેદકા રાગ હો, પણ રાગસે આત્મા મિશ્રિત માન લિયા હૈ, તો ઉસકો ભેદજ્ઞાન કરકે, આહાહાહા... રાગના ભાવસે ભગવાન આત્માકો ભેદજ્ઞાન કરનેસે જુદા પાડનેસે સર્વ પ્રકારસે જુદા પાડનેસે આહાહા... આ ક્રિયા. સમજમૈ આયા ?

“યહ અનુભૂતિ હૈ સો હિ” (મૈ હું) ભેદજ્ઞાન કરનેસે જે જ્ઞાનકા અનુભવ રહા એ મૈ હું, હૈ ? અનુભૂતિ હૈ સો હિ મૈ હું. ઐસા આત્મજ્ઞાનસે પ્રાપ્ત હુઆ, આત્મજ્ઞાનસે પ્રાપ્ત હુઆ, આહાહાહા ! ભગવાન આત્મા રાગસે મિશ્રિત અવસ્થામૈ હોનેપર ભી, જુદા પાડનેકી ભેદજ્ઞાનકી કળાસે સર્વ પ્રકાર ભેદજ્ઞાન કરનેસે, એ જ્ઞાનરૂપ રહા એ મૈ હું. આહાહાહા ! આવી વાત છે. જેને કલ્યાણ કરવું હોય એને આ રસ્તા હૈ ભાઈ, બાકી બધી વાતું છે. આહાહા ! આત્મજ્ઞાન ઐસે

अनुभूति सो मैं हूँ, ओ ज्ञाननेवाला आत्मा ते अनुभूति ओ मैं, रागनुं मिश्रितपणुं अने सर्व प्रकारे भेदज्ञानसे भिन्न करके ओ आत्मज्ञान ओ ज्ञान यह मैं हूँ अनुभूति ओ आत्मज्ञान. आहाहाहा ! हवे आवी वातुं छे.

“प्राप्त होता हुआ ओस आत्माको जैसा जना है, वैसा ही ओस प्रकारकी प्रतीति” ज्ञाननेमें आया तो आ ज्ञानस्वरूपी भगवान है, आनंदस्वरूपी प्रभु है, ऐसा ज्ञानमें भेदज्ञानसे अनुभूति ज्ञानकी अनुभूति यह मैं हूँ, ऐसा जना, वैसा ही ओस प्रकारकी प्रतीति, ओ प्रकारकी प्रतीति हुआ, आहाहा ! प्रतीति जिसका लक्षण है ऐसा श्रद्धान उदित होता है. आहाहा... उसको सम्यग्दर्शन प्रगट होता है. अरे रागना भागसे भिन्न भगवानको (निजत्माको) करके अंदरमें जे ज्ञानका अनुभव रहा ओ मैं हूँ अने ओ आत्मज्ञान है. आहाहाहा ! ओ ज्ञानमें ऐसा आत्मा जणाया, ऐसा ही प्रतीतिमें आया. आत्माका ज्ञान हुआ ऐसा ही प्रतीतिमें आया के आ आत्मा. आहाहा ! आवी वातुं. भाँ ! तब श्रद्धान उदित होता है. तब समस्त अन्य भावोंका भेद होनेसे, जब रागसे, पुष्पके विकल्पसे ज्ञानस्वरूपी भगवान भिन्न होनेसे भिन्नका ज्ञान हुआ अने भिन्नकी प्रतीति हुआ. आ ज्ञाननेमें आया वो ही आत्मा ऐसी प्रतीति हुआ.

पीछे, अन्य भावोंका भेद होनेसे, समस्त अन्य भावों, आहाहाहा ! गुण गुणिका विकल्प उठते हैं भेद, उससे भी भेद करके, आहाहाहाहा ! समस्त अन्य भावोंका भेद होनेसे निःशंक स्थिर होनेमें समर्थ होता है. आहाहा ! स्वरूपमें निःशंकपणे स्थिर होनेसे यारित्र होता है. आ रागसे भिन्न ज्ञानस्वरूप ऐसा अनुभूति हुआ ओ आत्मज्ञान, अने ओ आत्मज्ञानमें जे जणाया आत्मा ऐसी प्रतीति हुआ और प्रतीति हुआ पीछे अन्य भावसे भिन्न होकर, राग आदिसे, है ? निःशंक स्थिर होनेसे, स्वरूपमां निशंकपणे स्थिर होनेसे, आहाहा... आत्माका आयरण उदय होता है. ओ आत्माका आयरण. रागसे भिन्न श्रद्धा ज्ञान किया और उससे पछी रागसे भिन्न स्वरूपमें ठरना, (ओकाग्र होना) निःशंकपणे के मैं आ हूँ, राग ने दया, दानना विकल्प जे है ओ तो मैं नहीं. आहाहाहाहाहा !

भहु काम ! शास्त्रका ज्ञान जे परलक्षी है ओ भी मैं नहीं, क्युं के अमां आत्मज्ञान नहीं हुआ. आहाहाहा ! आत्मज्ञान अटले जे आत्मा है उसका ज्ञान, रागसे भिन्न होकर आत्मज्ञान, और ऐसी प्रतीति के आ आत्मा. ज्ञानमें आया, ओ आ आत्मा, तो ऐसी प्रतीति, और ये अन्य भावोंसे “समस्त अन्यभावोंसे भिन्न होकर निःशंकपणे ठरनेका समर्थ हुआ” आहाहा ! राग आदि मैं नहीं और मेरी यीजमें निःशंकपणे ठरनेसे, आहाहा... “आत्माका आयरण उदय होता है” त्यारे आत्माका आयरण, भगवान आत्मामें लीन होता है. आयरण नाम स्वरूपका आयरण होता है. ओ आयरणका उदय नाम यारित्र हुआ. आहाहा ! आवी वात छे.

आत्माको साधता है ओ रीते अनुभूति ज्ञान ते हूँ अने ते ज्ञानमें आत्मा जणाया ऐसी प्रतीति हुआ, समस्त अन्य भावोंसे भिन्न होकर निःशंकपणे स्वरूपमें ठरनेका आयरण हुआ, आत्म आयरण ओ रीते आत्माकी सिद्धि है, ओ रीते आत्माको साधता है. आहाहाहा !

“ऐसे साध्य आत्माकी सिद्धिकी ओस प्रकार उत्पत्ति है.” आ प्रकारे साध्य जे निष्कर्म दशा

મોક્ષ કેવલ ઇસકી સિદ્ધિ આ પ્રકારે હૈ, દૂસરા પ્રકારે હૈ નહીં. આહાહા ! થોડામાં પણ કિતના ભર દિયા હૈ. રાગ, વિકલ્પ અને ભગવાન વીતરાગ સ્વરૂપ ઉસકા મિશ્રિતપણા જાણે હો ગયા હો, ઐસે મિશ્રિતપણામૈસે રાગસે ભિન્ન હોકર અનુભૂતિ (અર્થાત્) આ જાનનેવાલા, જાનનેવાલા એ મૈ, ઐસા જ્ઞાન હુઆ એ આત્મજ્ઞાન હુઆ. આહાહા ! સમજમૈ આયા ?

લ્યો, આ દસલક્ષણી પર્વનો પહેલો દિ' આહાહા ! (શ્રોતા:- સુખનો પહેલો દિ' સુખ પ્રાપ્ત કરવાનો દિવસ). આ સુખ, સુખ, સુખ કહ્યું 'તું ભાઈ ને કાલે, ત્યાં એને ત્યાં સુરતવાળા આવ્યાને. આહાહા ! ભગવાન સુખનો ભંડાર હૈ ને પ્રભુ. અતીન્દ્રિય આનંદનો સાગર હૈ ને ઉસકો રાગસે ભિન્ન કરકે, જ્ઞાનમૈ અતીન્દ્રિય સાગરકા જ્ઞાન હુઆ, આત્મજ્ઞાન. આહાહા ! ઔર જૈસા જાનનેમૈ આયા ઐસી પ્રતીતિ કિયા, ઔર સમસ્ત રાગસે ભિન્ન હોકર નિ:શંકપણે આત્મા આચરણ કરનેકા પુરુષાર્થ હુઆ, આહાહાહા ! આ ચારિત્ર. ઝીણી વાત બાપુ એણે જરી. અરેરે ! અનંતકાળથી ભગવાનને ભૂલી ભ્રમણામાં પડયો છે અનાદિથી દુ:ખને પંથે છે. આહાહાહા ! એ આ રીતે ઉપપત્તિ સિદ્ધ દશાની હૈ, સાધ્ય સિદ્ધ.

ઐસા હોને પર ભી, આહાહાહા ! હવે આયા, આ શરીર ને પૈસા ને આબરુ ને એ મસાણના હાડકાનો ફોસફરસ છે. આહાહાહા ! એની જેને વિસ્મયતા લાગે, એને આત્માની વિસ્મયતા નહીં લાગે. જેને આત્મા સિવાય બાહ્ય પદાર્થની અતિશયતા-વિશેષતા ભાસે એને આત્માની ભિન્નતા નહીં ભાસે. આહાહાહા ! સમજમૈ આયા ? ઐસા હોને પર ભી પરંતુ જબ ઐસા અનુભૂતિ સ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, આહાહાહાહા... જ્ઞાનમાં અનુભવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... આ બાળગોપાળ, આ બાળ નામ બાળકથી માંડીને વૃદ્ધ ગોપાળ નામ વૃદ્ધ, બાળકસે માંડીને વૃદ્ધકો સબકો, આહાહાહાહા... અનુભવમૈ સદા, સ્વયં હી આને પર ભી આહાહાહા... એની પર્યાયમૈ જ્ઞાનકી પર્યાય હૈ ઉસકા સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હૈ, વો કારણે પર્યાયમૈ સ્વસ્વરૂપ જાનનેમૈ આતા હૈ. પર્યાયમૈ દ્રવ્યસ્વરૂપ ભગવાન જાનનેમૈ આતા હૈ. છતાં અજ્ઞાનીકો પર તરફના બંધનું લક્ષ હોવાથી, રાગના પ્રેમથી એ અંતરમાં જોઈ શકતો નથી. મૈ ચીજ આત્મા મેરી પર્યાયમૈ જાનનેમૈ આતા હૈ ઐસા દેખ સકતે નહીં.

ફરીને, આહાહા ! જ્ઞાનકી જો પર્યાય હૈ વર્તમાન, એ પર્યાયકા સ્વભાવ જ સ્વપરપ્રકાશક હૈ. ચાહે તો અજ્ઞાન હો કે જ્ઞાન હો, તો એ પર્યાયમૈ આત્મા હી જાનનેમૈ આતા હૈ. ક્યું કે સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હોનેસે જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ સ્વ વસ્તુ હૈ વો હી જાનનેમૈ ને અનુભવમૈ આતા હૈ. પર્યાયમૈ દ્રવ્ય જ જાનનેમૈ આતા હૈ. આહાહાહાહા ! હૈ ? (શ્રોતા:- ક્યારે ?) અત્યારે, સદાય કીધું ને ? કહ્યું ને આ અનુભવમૈ સદા અને સ્વયં, સદા અને સ્વયં આહાહાહાહા... એ જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ સદા સ્વયં આહાહાહાહા... આને પર ભી, સ્વયં આને પર ભી, આહાહાહાહા... કહેતે હૈ કે જ્ઞાનકી વર્તમાન દશામૈ સદા સ્વયં જાનનેમૈ આતા હૈ, ઐસા હોને પર ભી અનાદિ બંધકે વશ, આહાહાહાહા... પણ અનાદિ રાગને વશ, રાગ એ ખરેખર પરદ્રવ્ય હૈ, એ સ્વદ્રવ્ય નહીં. જ્ઞાનકી પર્યાયમૈ સ્વદ્રવ્ય જાનનેમૈ આને પર ભી, રાગ જો પરદ્રવ્ય હૈ ઉસકે સાથકી દૈષ્ટિસે પર્યાયમૈ જાનનેવાલા આત્મા ઉસકો જણાતે નહીં. ઉસકો જાનતે નહીં. આહાહાહા ! ભારે ભાઈ !

ફરીને, પરંતુ જબ ઐસા અનુભૂતિ સ્વરૂપ ભગવાન, જ્ઞાનસ્વભાવી ભગવાન આત્મા

દેખો, ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી અનુભવ, આબાળ ગોપાળ સબને, બાળકસે વૃદ્ધ, આહાહાહાહા... સબકો અનુભવમેં, સબકો અનુભવમેં સબકો સદા અને સબકો સ્વયં, આહાહાહા... ભાઈ આ તો કાંઈ વાર્તા કથા નથી. આ તો ભગવત, આહાહાહાહા... આબાળ ગોપાળ સર્વને અને સદા, સર્વને અને સદા અને સ્વયં, આત્મા જ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! અરે ! ઐસા હોનેપર ભી અનાદિ બંધકે વશ, પણ દૈષ્ટિ રાગ અને વિકલ્પ ઉપર હૈ, આહાહાહા ! એને વશ હો જાનેસે પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ દ્રવ્ય, છતાં એ જાન સકતે નહીં, આહાહાહા ! રાગની એકતાકી અંધ બુદ્ધિમેં, પર્યાયમેં જાનનેવાલા ભગવાન જાની શકે, છતાં તે જાનતે નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે. હૈ કે નહીં અંદર ? આહાહા !

ઐસા અનુભૂતિ જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા, આબાળ ગોપાળકો જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ સબકો-સદા અને સ્વયં, એ આત્મા જ સદા સ્વયં અપની પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! પણ અપના સ્વભાવ તરફ દૈષ્ટિ દિયા નહીં, અને રાગને વશ હોકર, અબંધ સ્વરૂપ જે પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ, એ રાગકે બંધકે, રાગરૂપ બંધકે વશ હોકર વશ હોકર અબંધ સ્વરૂપ જે પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ ઉસકો જાન સકતે નહીં. આહાહાહા ! ક્યા કહા ? આ તો ધીરજના કામ છે બાપુ. આહાહા !

બાળકથી માંડીને વૃદ્ધ, સબ આત્મામેં પર્યાય જો જ્ઞાનકી હૈ, ઉસમેં એ અનુભૂતિ (સ્વરૂપ) ભગવાન આત્મા હી જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! પણ ઐસા હોનેપર ભી અનાદિ રાગકા સંબંધમેં, એ બંધ કહો કે રાગકા સંબંધ કહો. આહાહાહા ! રાગકા સંબંધમેં રોકાનેસે, અબંધસ્વરૂપ પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હૈ એ બંધમેં રોકાનેસે અબંધ જાનનેમેં આતા હૈ, એ નહીં જાનતા. આહાહાહાહા !

ફિર, આત્મા આનંદજ્ઞાન સ્વરૂપ એ પર્યાયમેં અજ્ઞાનીકો ભી બાળકસે વૃદ્ધ, સદા સ્વયં આત્મા, એ આત્મા જ પર્યાયમેં અનુભવમેં આતા હૈ. આહાહાહા... ઐસા હોને પર ભી, અજ્ઞાની રાગકા સંબંધમેં રુકનેસે, રાગકા બંધભાવમેં રુકનેસે, પર્યાયમેં અબંધ સ્વરૂપી ભગવાન જાનનેમેં આને પર ભી રાગકે, સંબંધમેં પડા વો જાનનેમેં નહીં આતા. કહો હૈ કે નહીં અંદર ? આહાહા ! નજર તળે ચીજ આમ દેખાતી હો, પણ નજરનું લક્ષ બીજે હોતા હૈ તો એ દિખાતા નહીં. આહાહાહાહા ! અરે પ્રભુ તું તારી પર્યાયમેં, જ્ઞાનકી એક સમયકી પર્યાયમેં પ્રભુ, સદા બાળગોપાળને ને સ્વયં ભગવાન આત્મા જ જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! એ ટીકા ! ભરતક્ષેત્રમાં, હૈ ! આહાહાહા... (શ્રોતા:- અજોડ અજોડ) હૈ ! પોતે જ પોતે ને પર બે નહીં (શ્રોતા:- પોતે જ, પોતે ને પર બે નહીં) રાગમેં વશ હોકર પર્યાયમેં અબંધ સ્વરૂપ જ્ઞાનમેં આને પર ભી, રાગકે સંબંધમેં રુકનેસે, અબંધ સ્વરૂપ જાનનેમેં નહીં આતા.

ફિર, આહાહાહાહા ! ભગવાન આત્મા ઉસકી જ્ઞાનકી પર્યાય ભલે અજ્ઞાન હો, પણ એ પર્યાયમેં પર્યાયકા સ્વભાવ, જ્ઞાન હૈ ને ? તો ઉસકા સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હૈ, તો પર્યાયમેં સ્વયં આબાળ ગોપાળને સદા સ્વયં આત્મા હી જાનનેમેં આતા હૈ, આહાહાહા ! ઐસા હોને પર ભી રાગકા સંબંધના બંધને વશે, એ પર્યાયમેં જાનનેમેં અબંધ આતા હૈ ઉસકો જાનતે નહીં. રાગકો જાનતે હૈ. આહાહાહા !

અરે આ વાત ક્યાં સાંભળવા મળે છે બાપા, દિગંબર સંતો હશે. આહાહાહા ! કેવળજ્ઞાનના વિરહ ભુલાવે એવી વાત છે. આહાહાહા ! બીજાને દુઃખ લાગે કે આ તમારો એક જ ધર્મ ? બાપુ, તમારો અમારો નથી, આ તો વસ્તુનું સ્વરૂપ જ આવું છે. આહાહા !

ક્યા કહા ? કે આત્મા પર્યાયમે અબંધ સ્વરૂપ હૈ એ પર્યાયમે પર્યાયકા સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવ હોનેસે, અજ્ઞાનીકી પર્યાયમે ભી એ દ્રવ્ય જ જાનનેમે આતા હૈ, પણ અજ્ઞાની રાગકા સંબંધમે રુકનેસે, રાગકો જાનતે હૈ, જે ઉસમે હૈ નહીં ઉસકો જાનતે હૈ, અને જે હૈ પર્યાયમે જાનનેવાલી ચીજ ઈસકો જાનતે નહીં. આહાહાહા ! કહો સુમનભાઈ ! ન્યાં ક્યાંય મળે એવું નથી આવું. આહાહાહા ! રખડવાના રસ્તા છે બાપા. આહાહા !

અરે એને કાને ન પડે સત્ય, સત્તને કઈ રીતે શોધે ? આહાહા !

ભગવાન તેરા સ્વરૂપ જે પૂર્ણ અબદ્ધસ્વરૂપ હૈ, આહાહાહા... એ તેરી પર્યાયમે અબદ્ધ જ સ્વયં સદા સબકો જાનનેમે આતા હૈ, એસા હોનેપર ભી રાગકા સંબંધમે બંધમે ત્યાં રુકનેસે પર્યાયમે જાનનેમે આતા હૈ અબંધ વો નહીં જાન સકતે. આહાહાહા ! આવી વાત છે. યાહે તો ભગવાનકી ભક્તિકા રાગ હો, યાહે તો શાસ્ત્રકી ભક્તિકા રાગ હો. આહાહાહા... પણ એ રાગકા બંધ, રાગ એ બંધ હૈ, ભગવાન અબંધસ્વરૂપ હૈ, તો પર્યાયમે અબંધ સ્વરૂપ જાનનેમે આતા હૈ, સ્વભાવ જ એસા હૈ. પર્યાયકા સ્વભાવ જ એસા હૈ. આહાહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાયમે અવસ્થામે ત્રિકાળી અવસ્થાચી પ્રભુ સ્વયં જાનનેમે આતા હૈ એસા પર્યાયકા ધર્મ હૈ, આહા ! સ્વભાવ હૈ, એસા હોનેપર ભી રાગકા સંબંધમે રુકનેસે ઔર રાગકો જાનનેસે, રાગ વિનાની ચીજ પર્યાયમે જાનનેમે આતી હૈ, ઉસકો જાનતે નહીં. આહાહાહાહા !

કહો આવી વાત છે બાપુ, આકરી વાત ભાઈ ! વીતરાગ મારગ, રાગની પર્યાયમે રુકનેસે વીતરાગ ભગવાન આત્મા જિનસ્વરૂપી, આહાહાહાહા... જિનસ્વરૂપી ભગવાન આત્મા એ પર્યાયમે એ જિનસ્વરૂપ જ જાનનેમે આતા હૈ. આહાહા ! એસા હોનેપર ભી જિનસ્વરૂપસે વિરુદ્ધ જે રાગ યાહે તો દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત આદિ કોઈ પણ વિકલ્પ હો, આહાહાહા... ઉસકો દેખનેસે બંધને વશે હોકર, પર્યાયમે અબંધ સ્વરૂપ હી જાનનેમે આતા હૈ, છતાં એ જાનતે નહીં. આહાહા !

આવી વાત છે ભાઈ ! કેટલાકને તો નવી લાગે. આ સમયસાર કંઈ નવું છે ? હૈં ? બે હજાર વર્ષથી તો કરેલું છે, આહાહાહા... વસ્તુનું સ્વરૂપ જ એસા હૈ પ્રભુ !

જ્યાં સ્વયં-સદા, પર્યાયમે જ્ઞાનકી દશામે જાનનેમે આતે (એસા) હોનેપર ભી લક્ષ બંધ ઉપર હૈ, રાગનો વિકલ્પ યાહે તો દયા, દાન, વ્રત ભક્તિ, રાગમે એકાકાર હુઆ હૈ, રાગકો દેખતે હૈ, તો રાગકો દેખતે હૈ, તો પર્યાયમે અરાગી અબંધ સ્વરૂપ જાનનેમે આતા હૈ, ઉસકો નહીં જાનતે. આહાહાહા ! અરે ! આહાહા ! બહુ જ ભર્યું છે. ઓહોહોહોહો !! સંતોએ તો કરુણા કરીને જગતને આત્માની જાહેરાત કરી છે. ભાઈ ! ભગવાનની જાહેરાત તેરી પર્યાયમે હોતી હૈ, પણ તેરી નજરું રાગ ને પર્યાયમે રુકનેસે એ પર્યાયમે જાનનેવાલી શક્તિને જાનતે હોનેપર ભી નહીં જાનતે. આહાહાહાહા... એકલી જ્ઞાનની ક્રિયાની વાત છે આંહીયા તો.

જબ એસા અનુભૂતિ સ્વરૂપ આ ભગવાન આત્મા, દેખો ! ભગવાન આત્મા ! આહાહાહા !

અનંત અનંત આનંદ ને જ્ઞાનની લક્ષ્મીકા ભંડાર ભગવાન ! એ આ બાળ ગોપાળ, બાળકસે વૃદ્ધ સબકો આહાહાહા... એ આઠ વરસનો બાળક હોય આહા... પ્રભુ, ઉસકી જ્ઞાનકી પર્યાયમેં એ ભગવાન આત્મા હી જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા... સબકો સદા સ્વયં પર્યાયમેં ભગવાન જાનનેમેં આતા હૈ. (ઐસા) હોને પર ભી અનાદિ રાગકે વશ હોકર રાગકા જ્ઞાનમેં રુકનેસે, અબદ્ધસ્વરૂપકા જ્ઞાન હોનેપર ભી ઈસકા જ્ઞાન નહીં કરતા હૈ. આહાહાહા ! આવો ઉપદેશ ! ઓલો તો વ્રત કરો ને તપ કરો ને, આહાહા... પરિમા લઈ લ્યો જાવ. આહાહા ! ભાઈ ! તારો નાથ અંદર મોટો પ્રભુ છે ને ? ભગવાન આત્મા કીધું ને ? ભગવાન આત્મા ! આહાહા... અજ્ઞાનીનોય આત્મા, ભગવાન આત્મા એમ કલ્હો. આહાહાહાહા... ભાઈ તને તારી ખબર નથી. જેની ખબરું થાય છે તેની તને ખબર નથી, ખબર હૈ નહીં તેરે, અને રાગની ખબરુમાં રુકનેસે ભગવાન રુકાઈ ગયા. આહાહા ! કહો, યુગલજી ! આવી વાતું છે. આહાહાહા !

સમજાય એવું છે હોં આ કંઈ એવી ભાષા આકરી નથી, ભાષા તો સાદી છે, આહાહા ! શું સંતોએ કામ કર્યાં છે. આહાહા ! આત્માની પ્રસિદ્ધિ આ ટીકાનું નામ 'આત્મખ્યાતિ' છે. એ આત્મખ્યાતિની પ્રસિદ્ધિ કરતાં, પર્યાયમાં આત્મા જણાતા હોનેપર ભી આહા... આહાહાહા... ક્યોંકિ પર્યાયકા સ્વભાવ સ્વપરપ્રકાશક હોને સે, ભલે તેરી નજર ત્યાં ન હો પણ એ સ્વપરપ્રકાશક હોનેસે સૌને સ્વયં જાનનેમેં આતા હૈ. સ્વયં ભગવાન જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! પણ અનાદિ બંધકે વશ, દેખો એ રાગના અંશના બંધને વશે પડ્યો. ભગવાન આત્મા પર્યાયમેં જાનનેમેં આતા હોને પર પણ રાગના અંશના વશમાં પડ્યો. આહા !

“પરદ્રવ્યોંકે સાથ એકત્વકે નિશ્ચયસે” ખરેખર તો એ વિકલ્પ રાગ હૈ, એ ભી પરદ્રવ્ય હૈ. આહાહાહા... એ સ્વદ્રવ્ય નહીં. ભગવાન આત્મા ! આહાહાહા ! વ્યવહારના રસિયાને તો એવું લાગે આ કે આ શું કહે છે, આ તે, ભાઈ ! આ તારા ઘરની વાત છે પ્રભુ, ને તારું ઘર તને જણાય છે. જાણવામાં આવતા છતાં, તારી નજર ત્યાં નથી. આહાહાહા... કહો હીરાભાઈ ! આવું છે.

આવો કેવો ઉપદેશ આવો, કે કરવું શું આમાં કાંઈ હાથ આવતું નથી કહે છે. આહાહા ! ભાઈ કરવાનું એ છે પરના બંધ ઉપરનું લક્ષ છોડી અબંધ સ્વરૂપી ભગવાન જણાય છે ત્યાં નજર નાખ, આ કરવાનું આ છે બાકી તો બધાં થોથાં છે. આહાહાહાહા !

પરદ્રવ્યના વશે એકત્વકે નિશ્ચયસે આંહી એ કયા કહા ? રાગ ને સ્વભાવની એકતા હૈ, ઐસા માનનેસે, આહાહાહા... વિભાવકા અધ્યાસ હો ગયા હૈ. એ માટે આહાહાહા... એકત્વકે નિશ્ચયસે મૂંઢ અજ્ઞાનીજનકો આહા... એકકોર ભગવાન આત્મા કહા, આહાહાહા.. ભાઈ આ તો અમૃતના રેલ છે. આહાહા ! અમૃતનો સાગર ભગવાન તેરી પર્યાયમેં ભગવાન આત્મા સદા સ્વયં જણાય છે પ્રભુ, એ તેરી પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ, પણ તેં અનાદિ રાગ ચાહે તો શુભ હો, આહાહાહા... ગુણગુણીકા ભેદકા વિકલ્પ, ઉસમેં રુકનેસે આહાહાહા... મૂંઢ અજ્ઞાનીકો જો યહ અનુભૂતિ હૈ વહી મૈ હું. એ જાનનેવાલા જ્ઞાન મૈ હું. ઐસા આત્મજ્ઞાન ઉદિત નહીં હોતા. ઐસે આત્માકા જ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન પ્રગટ નહીં હોતા. આહાહાહા... આવી વાતું છે.

વીતરાગ સ્વરૂપી ભગવાન પર્યાયમેં જાનનેમેં આતે હોનેપર ભી, રાગકે વશ હોનેસે રાગકા જ્ઞાન કરનેસે, સ્વકા જ્ઞાન રુક ગયા. આહાહાહા ! રાગકા વિકલ્પકા જ્ઞાન, ત્યાં જ્ઞાન

किया अरे शास्त्रना ज्ञान छे त्यां रुक गया, मेरी पर्यायमें बहोत शास्त्रका ज्ञान हुआ।
आहाहाहाहा... भाई ! अे शास्त्रज्ञान अे कांछ तारी यीज नहीं, પણ उसमें रुकनेसे आहाहाहा...
अे बंध भाव है. आहाहा... ज्ञानको त्यां रुकनेसे ज्ञानमां भगवान ज्ञाननेमें आता है. सो तो
उसको ज्ञानते नहीं मूढ. आहाहाहा !

अज्ञानीजनको यह अनुभूति है वही मैं हूं, ज्ञाननेवाली यीज ये मैं हूं अैसा आत्मज्ञान
उदित नहीं होता. उसको अैसा आत्मज्ञान प्रगट नहीं होता, रागका ज्ञान प्रगट होता है.
आहाहाहाहा ! आवी गंभीर वातुं. साधारण समाजने अेम कहे पण समाज पासे सत्य होय
अे समाजनी पासे मूकना के असत् ज मुकना ? अने समाज आत्मा है के नहीं प्रभु ? अरे !
आहाहा, भगवान आत्मा है भाई, अैसा भगवान आत्मा पर्यायमें ज्ञाननेमें आता होने पर
भी, पर्यायमें रागमें रुकनेसे, आहाहा... अे ज्ञाननेमें आता है, उसको ज्ञान नहीं मूढ.
आहाहाहा... अैसा आत्मज्ञान उदित नहीं होता. रागका ज्ञान हुआ उसको तो, आहाहाहा...

भगवान ज्ञानस्वरूपी प्रभु अेकिला ज्ञाननेवाला अे आंही उसका ज्ञान नहीं हुआ,
जिसमें अे यीज नहीं अैसा रागका ज्ञान हुआ. आहाहा ! आत्मज्ञान उदित न हुआ.
आहाहाहा... भगवान ! और उसके अभावसे अज्ञानका श्रद्धान गधेके सींगके श्रद्धान समान
है. अज्ञान जे यीज ज्ञाननेमें न आछ उसकी श्रद्धा क्या ? आहाहाहा ! विशेष कहेगा.

(श्रोता:- प्रमाण वचन गुरुदेव)